

Landskap: Skåne Upptecknat av: Sture Bäckström  
 Härad: Ö. Göinge Adress: Värmdöcke  
 Socken: Glimåkra Berättat av: olika personer  
 Uppteckningsår: 1948. Född år        i       

## Hb antverk.

s. 1-20.

|                                    |          |                                                        |                  |
|------------------------------------|----------|--------------------------------------------------------|------------------|
| Om träskomakare<br>berättar        | sid 1. ✓ | Smickeri                                               | sid 6 ✓          |
| Träskor tillverkades<br>av alla    | sid 1. ✓ | Smickare                                               | sid 6. 7. ✓      |
| Tillverkning av träskor            | sid 1. ✓ | <sup>lågskomakare</sup> sid 7 ✓                        |                  |
| Träskomakare                       | sid 2. ✓ | Stoigmakare                                            | sid 9 ✓          |
| Smickare                           | sid 2. ✓ | Trivsmed                                               | sid 9 ✓          |
| Reptillverkning sid 3, 4           |          | Tillverkning,<br>användning och<br>försäljning av rep. | 11 ✓             |
| Person till Kristianstad           | sid 3. ✓ | av kalk vidjor                                         | sid 14 ✓         |
| Försäljning av skogs-<br>produkter | sid 3. ✓ | Person medat Skåne                                     | sid 14, 16, 17 ✓ |
| Stållor och skogbor                | sid 5 ✓  | Byte av träder mot<br>säd                              | sid 16 ✓         |
|                                    |          | Skogsbons om dämme<br>om stållor                       | sid 16 ✓         |
|                                    |          | Hemstojst                                              | " 17 ✓           |
|                                    |          | Stöppar tillverkades                                   | sid 18 ✓         |
|                                    |          | Tillverkning och för-<br>säljning av kakstegar         | s. 19 ✓          |

Bärsmed sid 19  
Folning " 20  
Trimrökfabrik sid 20

Jag började göra träskor, när jag var en 13 år gammal, och jag hade rätt stora inkomster med det, så jag hade pengar, när jag levererade, så jag till och med kunde låna bort till vandrpojkar, för det var ant om pengar för dem också på den tiden. När jag blev bander, gjorde jag träskor bara vid tillfälle.

Till träskor användes "allé". Jag köptes av navagnarna, innan jag blev bander, och sedan hade jag här på gården, vad jag behövde. Jag bytte mig till "allé" för träskor. En allbit av träskans längd yeades till och barades med navare. Sedan var det till att gro ut hölet med råsheden, och därefter användes ett järn, träjärnet, för att gräva

nt. hälsn. Och sedan användes slätt-  
gjämsst invändigt. Värefter hängs de till,  
och desto tunnare de var, desto finare  
var de.

I Å. Björnarps var vi 3 stycken träsko-  
makare. Den ene kallades "Pungen" och  
den andre "Lärke Per". (Per Svensson). "Pungen"  
och "Lärke Per" var dagare och hade små  
dagar. "Pungen" hade ingen hsa, men "Lärke  
Per" hade två på daget. Sedan häppte  
han en gård och blev bande. Träsko-  
makeriet var inget såligt yrke. Fört  
gick en 12 skilling och till slut 75 öre  
parst. Träskorna såldes mest hem-  
omkring eller lämnades i böden.

Dagare Jöse (Jöns Larsson i Åkeråsk)  
var snickare. Han gjorde skiffar, färor och  
sångar. Han gjorde huvudsakligen på

beställning. Han dog för en 50 år sedan.

Närhan alla både händer och  
händer gjorde "räpp" (rep) av "linnkvart" (lind-  
kvart). Repen tog de med sig till stan  
och sålde. De kunde ofta härför till  
Kristiansstad med rep, färskrafter, vejan  
och händerna. Samliga handlade  
och så med möbler. Färskrafterna an-  
vändes till att lägga på bäret (holmen)  
på tak och band vid länkarna, med  
en veja. Folket i Kristiansstad och  
på ställen köpte, för de hade inte där  
varken länkar, raftar eller vejan. Ibland  
gick det att säga och ibland inte.  
Många bestämde priser förskott inte.  
Samliga behövde köpa och kunde de  
betala bra, men andra var drömska-  
sliga och missgädd. Det var till att

beställning. Han dog för en 50 års sedan.

När han och både händer och  
krypare gjorde "räpp" (rep) och "linnbort" (linnbort). Repen dog de med sig till slottet  
och sålde. De kunde ofta härifrån till  
Kristiansstad med rep, färkräften, vejan  
och ständiga lichter. Somliga handlade  
och sålde med möbler. Färkräften an-  
vändes till att lägga på bäret (hatten)  
på tak och bandes vid lichter med  
en veja. Folket i Kristiansstad och  
på slottet hälsade, för de hade inte där  
varken lichter, rafter eller vejan. Ibland  
gick det att säga och ibland inte.  
Många bestämde priser förskott inte.  
Somliga behövde bära och kunde de  
betala till, men andra var drusmell-  
skliga och missgädd. Det var till att

lära hus över naturen i slän eller i skutan  
ut slän, och om det inte hade gått att  
söja, var det att lämna in det där, för  
man kunde inte göra så som det. Och  
det kunde ibland, att det hade försvunnit,  
här en som kunde igen. Det var  
sämmt, att de skulle ha rep med sig  
härifrån till slän. Min svärfar, som  
var född 1837, "tråkade" (gjorde rep) så länge  
han levde. Att "tråka" upphörde för en  
30-40 år sedan. De gjorde olika sorters  
rep. Stålfåjnarrep (24 alnar) användes  
här att tjuga kreatur med, och när de  
tråkade in "söj" (såd). Då hade de en  
släng långt över kaset, som tråkade med  
"röj". Det nötkas inte nu. Skar, "höjbuor"  
med "tråk" nyttjades här mycket, när  
de tråkade.

När släde var skulle hörs skrek tina-  
mar till bjälkarnas och sparnas, kom de uppe  
hit. Där kom de med härt skjut och var  
med åt markerna och sig sig om lite. De  
tog loss med sig hundarna. Minna vär för-  
ädrar såde så. Folket här drev med  
släde var, för han var dålig att köra i skogs-  
markerna, där det var "slajmigt" och back-  
igt.

Bränderna jämsa tog rågat virke  
med sig till slän på sina resor dit.



Flär i blimåkra socken dominerade  
snickerihantverk och laggkärleksilververk-  
ning för en 40-50 år sedan.

Snickare-Nisse (Nils Mattsson  
i Timmerhage) gjorde möbler såsom sängar,  
soffor, bord och stolar och for omkring  
till marknader i Kristiansdal, Hälske-  
holm och Lövsborg. Han köpte virke  
till möblerna vid sågarna. När han  
kom iväg med varorna, fick han seja  
skjutis till blimåkra station, och det han  
inte fick råd med, fick han hyra in,  
där det blev marknad nästa gång. Han  
hade ett litet ställe med en ko och en  
gris samt en 25-30 höns. Han brukade  
ha ett par pojkar, som han lejde och  
lärde upp.

Han hade en snickarverksstad,

slår han hade endast handredskap. Det  
var hyvel, såg och hammare. Han  
såldo ibland till uppköpare i städerna.  
Han dog 1913. Han blevade sig krs.

Runt omkring här i socknen fanns  
många sådana snickare. Nils Mattsson  
högste t. o. m. möbler av dessa hemma-  
snickare. De hade ett litet lagsäll  
och sysslade huvudsakligen om vintrarna  
med snickeriet.

Jag var laggkärlsmakare och gjorde  
laggkärl till ett 30 tal brännrier i Krist-  
anstads län ända ned till ystad, och jag  
var också i Skellinge och såldo till bränn-  
rier. Och jag gjorde en gång till Skotslävs  
brännri i Småland. Jag var aldrig på  
marknaden, utan jag såldo alltid direkt.  
För 2 år sedan gjorde jag den sista bränn-

framman till Ugerups säteri i Särds härad.  
Jag köpte virke i Ålskult under Huseby  
och uppe i Åren och Längholm. I Åren  
hade de fint, tvistfritt virke. Här var  
virket för tvistigt, och sedan var det  
ingen hälsa i det här. Jag började  
göra laggbänk, när jag var 25 år. Jag lär-  
de hos Tomas Jönsson i Timmekors. Han  
gjorde byggen, tyllte och tväste lagor.  
Tomas Jönsson sålde han <sup>på</sup> marknader  
i Kristianstad. Några andra lagg-  
bänkmakare var här inte. Tomas Jönsson  
hade inget jordbruk utan levde endast  
på laggbänksliverkning. Han var ogift.

När jag började, brukade vi  
göra "giorar" av harselgrenar och små  
björkar. Vi kljvde dem med handkniv  
och sedan satte vi på en laggbänk och

täljde till dem. På senare tid nåttade  
ju järnbands. Vi övergick från träband  
till järnbands för en 20 år sedan.

I Glimeåkra fanns en hel del  
bargmakare. De hade små kopsällan.  
De skickade sina bargar till Jönköping  
i Orby, som sedan skickade över hela  
landet.

I Timmelåra bodde en kniva-  
smed, som hette Bordin. Han gjorde  
fällknivar och skärar till att ta  
sätt med. För hade de sina lyckor,  
som de bränt och satte "järre" på. Sedan  
sådde de råg där och nåttade skärar  
till att ta ut den med. Bordin dog  
för en 40 år sedan.

Bordin var ombring på socker-  
marknader och sålde fällknivar och

ACC. N:R M. 10773:10.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

skänkt. Han hade bara en liten stuga  
med 1 rum och kök. Han var ogift.  
Han gjorde kvinnor med hä- och horn-  
skoft. Han hade ingen stämpel på sina  
kvinnor.

5

I dessa bygder tillverkades för  
mycket med rep av lindbast, men det  
var bara gamla gubbar och gummar  
samt pojkar och backstugusittare, som  
gjorde det.

De rölade "lindböstern" i vatten drag  
sken "lagade" de den i särskilda  
nar, som var uppräta enbär för sådant.  
När grenarna var lagade, så skalade  
de av barken och skrapade av själva  
barken och gagnade barten, som sat  
närmast barken. Till detta hade de  
särskilda knivar. Sedan fläcktes barten  
sänder i tunna hävar, och då var de  
merka dels ins i slungan och snadda  
ibak låttar av den, som de virade  
på särskilda vinnor. När de sedan  
skulle lägga repen, lag de fyra låttar

ACC. N:R M. 10773:12.

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

2

från fyra vingar och fäste dem i ett  
särskilt föremål och "tra ud" dem åt  
gårdplanen, så de blev lagom långa  
rep och snodde ihop dem. De gjorde  
stora, långa rep, som de sålde till  
fiskare, som gagnade sådana till sina  
fiskebåtar i havet. De gjorde rep till  
tråbåtar, så repen fästes i båda ek-  
grenar. De gjorde rep, som var en 3  
mtr långa, till att binda kreatur med  
samt skapadde (rep till att hålla skap med)  
de gjorde fiskmyrddar också, som de  
gjorde, nötkärra till att fånga fisk med.  
I kors rep hände de till lövets bång med  
och sålde till fiskare. De andra repen  
sålde de på marknader här och där.  
På länsvada marknader gick det bra  
att sälja tråbåtar, för där är många

småställen, där de inte hade några  
hästar eller dragare utan gick på och  
bär upp häst. De hade rep med sig  
och så till Kristiansstad. Att göra  
"lindhäst" slutade de upp med här helt  
för en 30 år sedan, och då gjordes en-  
bart för kuskerna, och att göra hä-  
starna upphörde för en 40 år sedan.

Lindhäst skär de sänder och  
hå upp i kuskens famn, när de  
höjde och såldes till tryckt (kunt) bruket  
i Fågelro, där de gjorde kunt av det.  
När det var stora stammar, kunde  
de göra "skoppa" av dem, för det blev  
lätta "skoppa". Vanligtvis gjordes skoppa  
av al- och aspträ. De kunde  
även göra träkar av lindhäst, men  
det var mycket få, så det förbrann



inte så ofta.

4  
På tillfälliga här brukade göra kalk-  
viogar till att kaska kalk med. De såldes  
mestadels i Kristiansstad och liknande  
kalkraftar, små långa grenar. På slätt-  
holysden såg man sålvan även aldrig några  
kalk annat än av hem. Kalkraftarna  
skulle helst vara av hassel och kalk-  
viogarna helst av björk. Endan kags-  
gubbar, kappare och backstugusittare  
gjorde sådant. Härifrån såldes de mesta-  
dels till särskilda uppköpare, som sedan  
såldes det på torget. Att göra kalkviogar  
och kalkkraftar för att sälja i Kristian-  
stad upphörde för en 40 år sedan.

Det var säkert att bänder kunde  
medla skänk med ved, vad jag minns,  
för då var här ju järnväg, men brädet

har jag hört många gånger till Kristian-  
stad. Jordbrukarna här brukade till  
för en 50 år sedan köra in med sin last  
och sälja på torget. Min morfar  
"skodde" skogar om vintern och lät så-  
ga och brände om sommaren och om  
vintern ivande så var resor i veckan  
ned till Kristianstad och stad på tor-  
get och sålde. När det var gott om  
bräder, blev de billiga, så det var inte  
så mycket pengar de tjänade på det.  
Byggar var naturligtvis verkända.

Det brände järn, så slätkor. Kom  
upp och hämtade byggar själva, men  
det upphörde, när järnvägen kom till  
Glimåkra på 1880-talet. När de kom upp  
och köpte i skogen direkt, komna jag  
inte ihåg, men jag har hört talas om det.

Men från Länshuset kom de mer och gick  
omkring och tittade på och synade ut  
lämpligt virke till borgan.

Det kunde hända, att bänderna körd  
träder till Sölvesborg och så. Jag kom men  
ihåg, att vi hade en dräng, som körd trä-  
der dit, och en gång köpte han ett helt  
lass sill, som han sedan sålde ut efter  
vägen hem. Ibland körd bänderna  
iväg till Sölvesborg och hämtade ett lass  
sill, och det hände, att de kunde på den  
gå nästan ingenting.

Före min tid hände det jag hört  
berättas om, att folk härifrån bytte sig  
till såd för träder. År 1868 skaffade  
min farfar spannmål på så sätt och  
lät de fattiga här få.

Folket här ansåg, att slätt boarna

och snickare härifrån köls för det mesta  
här på Kristiansunds marknad. Det fanns  
svartare och snickare här, som tjänade  
sig för mögna.

Här fanns en som kallades Kåpp-  
Iven, (Ivensson i Sjöarp), som gjorde kåppar  
och hans barn fortsatte (den som nu lever  
heter Nilot Ivensson) att göra kåppar  
och bodde i flera byar i Sjöarp.  
De reste omkring med kåppar till mark-  
nader i hela södra Sverige. Kåpphandlare  
brukade köpa kåppar för att ha till  
att driva på hos med, och de kunde  
också användas vid slagsmål. De skär  
trätt till kåpparna i vängarna hos  
bänderna. "Kåpp-Iven" levde före min  
tid. Den familj som tillverkat kåppar  
i min uppväxttid fick ibland ha

hamnen underskåd.

I Glimåkra socknen hinnertrades  
sahstegar, som händer och andra sålde  
på marknader i Kristianstads och Malmö-  
huslän. De körde också iväg med steg-  
lass nedåt slätten och sålde i stycke till  
bönderna där, men det var inte så mycket  
att de gjorde stegar, utan det var endast  
en och annan. Fåsta stegamakaren, som  
gag minns hette Jönas Nilsson. Han borade  
sig sedan i Glimåkra men bodde fört  
mellan Långskada och Glimåkra. Innan  
han flyttade till samhället, hade han  
ett litet borgställe. Han gjorde sedan  
med på slätten och sålde stegarna i  
allmänhet. Han såg till värt pris på dem.

I Glimåkra socknen mellan Glim-  
åkra och Böky bodde en, som lagade

börsor. Han hette Ell och levde på 1870-  
80-talet. Han hade en såmligen primitiv  
verksstad inne i boningshuset.

Jag minns, att i min barndom  
holade bänderna lite, men det var inte  
mystiskt. Vid Åstons var en kinnröks-  
fabrik, dit bänderna sålde. Det är  
nu 70 år sedan, de holade något  
vidare.